

ASHÂB-ı AHRUF

(أصحاب أحراف)

Hadislerin Hz. Peygamber'den duyulduğu lafızlarla rivayet edilmesini zaruri gören muhaddisler için kullanılan terim.

Hadislerin Hz. Peygamber'den duyulduğu şekilde rivayet edilmesi ve hiçbir lafız değişikliği yapılmaması gereğini savunan âlimler vardır. Bunlar bazı râvilerin hataları sonucu hadislerde ifade bozuklukları (lahn*) meydana gelmiş olsa bile, bunları düzeltmeye kalkmadan, hocalardan duyulduğu şekilde rivayet edilmesini zorunlu görürler. Hadis metinlerini bir şekilde rivayet edenler anlamına gelen ashâb-ı ahrufa misal olarak Recâ b. Hayve, Kâsım b. Muhammed ve Muhammed b. Sîrîn gibi şahıslar zikredilebilir. Onlar hadisin metnindeki bir "vav" veya bir "elif" in bile değiştirilmesini kabul etmedikleri gibi; bir kelimenin yerine onun eş anlamlısını koyarak rivayet etmeyi, diğer bir ifadeyle hadisin mâna ile rivayetini doğru görmezler; gökten yüzkoyun yere düşmeyi, hadisin metninde yapılacak en küçük bir harf değişikliğine tercih edeceklerini ifade ederler.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb el-Bağdâdî, *el-Kifâye*, Haydarâbâd 1357, s. 171-182; Sehâvî, *Fethu'l-muğîs*, Kahire 1388/1968, II, 234; Subhî es-Sâlih, *Hadîs İlimleri ve Hadîs İstılahları* (trc. M. Yaşar Kandemir), Ankara 1973, s. 63-69.

ABDULLAH AYDINLI

ASHÂB-ı KEHF

(أصحاب الكهف)

Bir mağarada yıllarca uyuduktan sonra tekrar uyandıkları Kur'an-ı Kerim'de haber verilen arkadaş grubu.

Ashâb-ı Kefh kıssasının özünü teşkil eden ve ölümden sonra dirilişin bir misali olan uzun süre mağarada uyuyup yeniden uyanma hadisesi, İslâm'ın dışındaki diğer bazı dinlerde ve çeşitli efsanelerde de yer almaktadır (ERE, XI, 429). Hindistan'da bir tek kişinin uzun süre uykuda kalması olayına rastlandığı gibi (Bhagavat Gita, Ramayana...), Hint kutsal kitaplarından Mahabharata'da yedi kişinin, peşlerinde bir de köpek olduğu halde riyâzet için krallığa ve dünyaya yüz çevirdikleri nakledilmektedir (DACL, XV/1, s. 1257). Yahudilik'te ise Talmud'da

Honi ha-Me'aggel adlı şahsın yetmiş yıl, Abimelek'in de altmış altı yıl uykudan sonra uyandıkları hikâye edilmektedir (ERE, XI, 429-430; Ejd., VIII, 965). Ashâb-ı Kefh ile ilgili kıssa ana hatlarıyla "Efes'in yedi uyurları" adıyla Hıristiyanlık'ta da mevcut olup İmparator II. Theodosius'un saltanatının otuz sekizinci yılında Efes şehrine yakın bir mağarada hiç bozulmamış bazı cesetlerin bulunması olayına dayanmaktadır (DACL, XV/1, s. 1254; Massignon, *Opera Minora*, III, 121). Hıristiyanlık'ta VI. yüzyılın başından itibaren tâzimde bulunulan ve Kuzey Afrikalı hacı Théodose tarafından 530'lara doğru kabirleri ziyaret edilen "Efes'in yedi uyurları" ile ilgili kıssa şöyledir:

İmparator Decius (Dakyanus) Efes'e gelerek putlara tapınmayı ve hıristiyanların onlara kurban kesmelerini emreder. Gizlice hıristiyan olmakla suçlanan ve imparatorluk sarayında yaşayan yedi genç, imparatorun (başka bir rivayette ise Efes valisinin) huzuruna getirilir. Baskıya rağmen putlara kurban kesmeyi reddeden gençlere düşünmeleri için mühlet verilir. İmparatorun şehirden ayrılması üzerine gençler kaçarak Anchilus dağı yakınlarındaki bir mağarada gizlenirler. Bu arada gençlerden biri (Diomedes veya Lamblichus), hem olup biteni öğrenmek hem de yiyecek almak üzere tebdili kıyafet ederek şehre iner. Kısa bir süre sonra Efes'e dönen Decius gençlerin huzuruna getirilmesini ister. Bunu duyan Diomedes arkadaşlarına kralın emrini haber verir ve onlar ilâhî lutuf neticesinde derin bir uykuya dalarlar. Gençleri bulamayan Decius babalarını çağırır ve onların Anchilus dağındaki mağaraya saklandıklarını öğrenir. Bunun üzerine diri diri gömülmeleri için mağaranın girişinin büyük kayalarla kapatılmasını emreder. Theodore ve Rufinus adlı iki hıristiyan, genç şehidlerin hikâyesini madenî bir levhaya yazıp mağarayı kapatan kayaların altına koyar (başka bir rivayete göre mağara kapanmadan önce bir hıristiyan, hadisenin mahiyetini yazdığı bakır bir levhayı içeriye atar). 307 yıl sonra (158, 197, 353 yıl rivayetleri de vardır) İmparator II. Theodosius zamanında (401-450), papaz Theodore öncülüğünde ölümden sonra dirilişi inkâr eden bir akım baş gösterir. Hıristiyanlığı kabul eden imparator bundan son derece rahatsız olur. Bu sırada Tanrı, mağaranın bulunduğu bölgenin sahibi Adolius'un hatırına sürüleri için bir ahır yapma fikrini getirir. Bu maksatla mağarayı kapatan

taşlar kullanılır ve mağara yeniden açılır. Tanrı gençleri uyandırır. Onlar sadece bir gece uyduklarını zannetmekte ve Decius tarafından öldürüleceklerini düşünmektedirler. Önceden olduğu gibi Diomedes tekrar şehre gider. Şehrin kapıları üzerinde haç görünce çok şaşırır ve yoldan geçen birine bu yerin gerçekten Efes olup olmadığını sorar. Gördüklerini arkadaşlarına bildirmek için sabırsızlanır, fakat daha önce, yanında bulunan ve Decius dönemine ait olan parayla yiyecek almak ister. Satıcı ve esnaf bu eski parayı görünce gencin hazine bulduğunu zannederler ve bu hazineyi paylaşmayı düşünürler. Bu haber yayılınca pek çok insan toplanır. Diomedes ise tanıdık var mı diye şaşkınlık içinde topluluğa bakar. Şehrin papazı ve vali onu sorguya çekerler. O da başlarından geçeni anlatır ve arkadaşlarını görmeleleri için onları mağaraya davet eder. Efesliler tepeye tırmanır ve gençlerin hikâyesini anlatan iki kurşun levha bulurlar. Daha sonra mağaraya giren halk gencin arkadaşlarını sağ ve sakın bir vaziyette görür. Theodosius'a haber verilir, o da mağaraya gelir. Gençlerden biri (Maximilian veya Achillides), yeniden dirilmenin gerçek olduğunu göstermek için Tanrı'nın kendilerini derin bir uykuya yatırdığını ve kıyametten önce dirilttiğini söyler. Daha sonra gençlerin hepsi ölüm uykusuna yatar ve oraya bir bazilika yapılır (ERE, XI, 428).

Hıristiyan kaynaklarına göre hadise Efes'te cereyan etmiştir (DACL, XV/1, s. 1254). 1926'da Avusturya Arkeoloji Enstitüsü tarafından bölgede yapılan kazılardan sonra, Panayırdağı'nın doğu yamacında bulunan kalıntıların V. yüzyılın ortalarında (II. Theodosius dönemi) onlar adına yapılan bazilikaya ait olduğu ileri sürülmüştür (Massignon, *Opera Minora*, III, 121-122; DACL, XV/1, s. 1260-1261). Ancak Hıristiyanlık'ta yedi uyurlara nisbet edilen başka yerler de vardır (Massignon, *Opera Minora*, III, 134-141).

Efes'in yedi uyurlarının sayısı Grek-Batı geleneğinde de yedi olarak kabul edilmektedir. Jacques de Sarug'a nisbet edilen ve Süryânice yazılan vaazda ise bu sayı sekiz olup (DACL, XV/1, s. 1256) isimleri hıristiyan kaynaklarında farklı olarak zikredilmiştir (a.e., XV/1, s. 1255-1256; Massignon, *Opera Minora*, III, 127; a.m.f., REI, s. 102).

Hıristiyanlarca, yedi uyurun İmparator II. Theodosius'un saltanatının otuz sekizinci yılında bulunduğu ve hadise VI. yüz-